

- S Ladislavom Kupkovičom nielen o hudbe
- Jozef Borároš píše z Ríma
- Burza estrád
- Návšteva na jednej katedre
- L. Bernstein vo filmovom štúdiu

28. 3. 1969 • Cena 2,- Kčs

Hudobný život

4

69

Bratislavský Traditional na moste; tentokrát bratislavskom. No možno je to aj most k ďalším úspechom vo svete...
Snímka: B. Božka

Čo od nás môžete očakávať...

Našu anketu, ktorú sme v posledných číslach uverejňovali, chápeme ako prvú konkrétnu formu výmeny názorov s čitateľmi. Nebola myslená ako jednorazová zdvorilostná kampaň, a preto predpokladáme, že nadviazaný styk s tými, ktorí nám odpovedali, bude pokračovať, hoci nie vždy takýmito oficiálnymi kanálmi, no bude o to pružnejší a intenzívnejší.

Vyprovokovali sme niektorých z vás k vyjadreniu svojich názorov a aby vás nepochytil pocit márnosti z formálne odbavenej akcie, chceme sa vyjadriť k najzávažnejším názorom, ktoré sme z odpovedí vyčítali.

Želania, aby sme pohotovo informovali, aby sme riešili vážne problémy našej kultúry, aby sme sa neobmedzovali iba na Bratislavu, aby sme si vytvorili jasný kritický postoj, aby sme podnietili k vyjadreniam všetkých mlčiacej a aby sme chápali miesto kultúry v širokom kontexte našej spoločnosti sú nielen želaniami vašimi, ale i našimi. Tieto želania však nemôže splniť jeden redaktor časopisu. Ten ich môže konkretizovať, ale strojmi želania musia byť čitatelia sami, čitatelia, ktorí budú z nás a cez nás všetkých informovať formou podnetov, budú prichádzať za nami so svojimi problémami, budú permanentne vyjadrovať svoje názory i želania.

Prostredníctvom ankety ste nás upozorňovali i na isté nebezpečená, ktorým sa máme v redakčnej politike vyhnúť. Upozorňujete nás, aby sme boli „objektívni“, aby sme nestránil len určitej skupine ľudí s určitými názormi a pozastavujete sa nad tým, že autorský kolektív sa ne-

rozšíril o nové mená — a tak tí, čo písali doteraz, majú možnosť vytvoriť si názorový monopol. Nebudeme straníť skupinám — ale argumentom, nebudeme objektívni za cenu toho, aby sme si nechali ujsť možnosť vytvoriť si vlastnú tvár, nebudeme vytvárať monopol autorov, ale monopol argumentov, rozšírime počet spolupracovníkov, ak nás upozorníte konkrétne — menom na autora, ktorému nedávame možnosť, ktorého by ste chceli čítať. Vynaložili sme nemalú snahu na získanie nových autorov, ale nie je našou chybou, že ich na Slovensku nie je. Preto sa budú objavovať známe mená. Nebudeme ich nahradzovať „neznámymi“ len zato, aby sme boli demokraticki, nahradíme ich inými, ak sa nájdú, ak budú kvalitnejší, ak prídu s novými, originálnymi, svojiskými a konštruktívnymi príspevkami. Ani v opere nespieva každý spevák, lebo divadlo si buduje profil svojím hereckým obsadením. Tak isto ani noviny nie sú herňou, v ktorej môže každý vsadiť s rizikom prehrý alebo výhry. Zodpovednosť za tieto noviny má dnes redakcia a má snahu najstí svoju tvár. To neznamená, a pokiaľ vieme sa tak ani nestalo, že budeme vylučovať niekoho zo spolupráce, že neovládame každý návrh, každý príspevok. Dáme priestor i tým názorom, za ktoré nepreberieme zodpovednosť, ktoré sa stanú premetom polemiky.

Nebudeme však v polemikách viesť žabo-myšie vojny, nemienime poskytnúť priestor senzáciám a osobným sporom. Ak pôjde o osoby — a to zaiste pôjde — budú uvedené preto, že pôjde predovšetkým o zásadný problém, s ktorým sú tieto spojené. Považujeme za potrebné o tom písať na tomto mieste už i preto, že už v ankete sa ozval hlas, ktorý sa snažil využiť noviny na neargumentované osočovanie iného so zjavným osobným pozadím sporu. Je ľahšie priznať, že išlo o významného predstaviteľa našej hudby a predsa sme tento hlas neuverejnili. Neuvěřejte, že ho preto, lebo je v našom spoločnom záujme žiadať argumenty od každého, lebo nechceme, aby oprávnená váha mena mohla nahradit váhu argumentu.

Je niekedy ťažké zhodnotiť oprávnenosť názoru, je niekedy ťažké — aj pre redaktora — abstrahovať pri posudzovaní príspevkov od vlastného názoru. Preto sa opätovne vraciame k centru tejto úvahy, k slovu argument. Kormidlom našej práce bude preciznosť a logika argumentácie, ktorá prirodzene nevylučuje iný typ argumentácie. Predpokladáme, že len takáto výmena názorov má skutočný zmysel a môže pomôcť odkrývať problémy našej hudby a môže znamenať čosi viac, ako osočovanie ľudí.

Z tohto dôvodu by sme boli radi, ak by ste svoje výhrady voči niektorým inštitúciám, ktoré ste vo vašich odpovediach uviedli, skonkretizovali. V konkrétnosti vidíme totiž kľúč k zmyslupnej činnosti. Všeobecne výhrady voči „Zväzu“, voči „kabinetnej politike“ inštitúcií proti reči vašim požiadavkám po konštruktivnosti našej práce. Všeobecnejších bolo za posledné desaťročia veľa. Boli preto i bezvýsledné.

Mrzí nás, že nám pomocnú ruku — lebo všetky vaše názory takto chápeme — nepodal práve tí, ktorým v deklaratívnej forme leží osud našej kultúry zvlášť na srdci. Vieme, že je ľahšie mlčať a potom v kuloároch „kritizovať“. No zmyslom týchto novín — a nielen cieľom redakcie — je prerušiť toto zakliatie mlčania slovenskej hudby a dokázať, že má v slovenskej kultúre rovnocenné postavenie so všetkými mysliacimi umelcami, ktorým leží na srdci nielen osud svoj, ale i osud celej kultúry. Alebo budeme i my zaháňaní do autu argumentom, že skladateľ je tu na to, aby komponoval, interpret na to, aby hral, a tí čo nevedia ani jedno ani druhé, tí nech si blábolia? Akú hodnotu bude mať potom výčítka, že píšú stále len tí istí, že si vytvárajú monopol, že údajne nedávajú priestor tým, ktorí si nechcú dať vziať výsadu večných korifejov mlčiacej pravdy?

Ak uzatvárame tieto poznámky, nechceme uzatvárať dialóg redakcie s čitateľmi. Lebo — do akej miery sa stane redakcia tlmočníkom čitateľov, to závisí predovšetkým od nich samotných.

—R—

O hľadani istoty

TEREZA URSINYOVÁ

Vyšli sme z nádeje. Narodenie je potvrdením opakovateľnosti vecí a teda aj ich večného kolobehu. Večnosť je nádejou a súčasne vedie do tmy. Vyšli sme z nádeje, denne sa o nej snažíme presvedčať — seba i svoje okolie. Vedome potláčame to, k čomu nás vedie ľudská skúsenosť a zákonitosť života. Túžime byť nesmrteľní — ak nie fyzicky, tak aspoň činní (ktoré sú tak zanedbateľné v kolobehu zrodu a umierania). A pritom — každý z nás nosí nádej: nie je predsa možné, že niekto a niečo nezastaví to miliardové zomieranie skutkov a bytostí!

Ale je to možné... Vieme to. Je to jediná istota, o ktorú sa síce nemožno oprieť, ale treba s ňou počítať. Neustále ju odkladáme, ako tromf, na ktorý ešte neprišla vhodná doba. Lenže, niekedy je človek zaskočený uprostred hry. Tak je to s našimi istotami.

A predsa — čím viac padáme, tým urputnejšie vstávame. Hoci sme na smrť navučení. Hmatáme dav, ktorého sme súčasťou a voláme o pomoc. Skutočne — vždy sa nejaká nádej. Človek nie je stvorený pre beznádej. Rozmýšľa na týždne, dni, hodiny... Hľadá si malé, praktické istoty a zabúda, že sú pominuteľné — rovnako ako on. Niekedy (možno štyri-päťkrát v živote) sa mu stane, že ľiha i vstáva s pomyslením: Preskočil som vlastnú smrť. Je tu niečo väčšie ako ona. Konečne som zvíťazil...

Ten pocit ho natoľko opantá, že nepostrehne, ako cez lásku k inému človeku sa jeho strach a neistota znásobuje. Lebo čím viac túbime, tým väčší sa bojíme o objekt našej lásky. Ak to tak nie je vždy, potom pochybuje sama o sebe. O veľkosti svojich citov.

Žijeme v dobe, ktorá je výnimočná. Lenže, všetko je relatívne. Snáď naše horúčkavé stavy sú celkom bezvýznamné, ak si uvedomíme biedu tohto sveta. Tú, o ktorej vieme, i tú, o ktorej sa nikdy na vlastné oči nepresvedčíme. Hrdinské činy sa striedajú s malostou — ako v celých dejinách. Nepoučenosť je nekonečná. Stúpame vyššie a prichádzame na miesto, z ktorého vidieť všetko oveľa jasnejšie, pretože dostávame odstup. Od vecí i udalostí. Dnešných — aj tých tisícročných. Znovu vidíme bod, o ktorý sa nedá oprieť, hoci s ním ešte nikto nepohol. Vieme to. Rozumom. A predsa neveríme, že z tej ľúbky nás smrť zachytí silou zákona, neveríme, že podľahneme jej nemennosti, ktorá desí rovnako ako pohľad do vyhastených očí — alebo ako fakt, že niekde na svete je more, v ktorom niet života.

Pýtame sa na istoty. Niektorí mi hovorili, že jedinou istotou je vlastný rozum. Možno: pokiaľ vieme, čo sa od neho dá čakať. Pochybujem však, že niekto na tomto svete vie, čo sa dá očakávať od takej zákernej a súčasne logickej veci, akou je rozum. Je to relatívne najzodpovednejšia vec — ale akýmže tromfom môže byť pre človeka, ktorý žije v napätí obrovských citov a vášni, nových poznatkov, menlivosti kritérií, dôvery v ľudské konanie i pochybnosti nad príliš rýchlymi dejmi ľudského života?

Zalustovala som si v knihe, ktorú mám veľmi rada. Napísal ju Antoine de Saint Exupéry. Nerada citujem úrytky, človek by mal sám prichádzať na staré pravdy. Ale asi nikdy nedokážem tak skvele formulovať dávno známe veci, ako sú napríklad tieto: „To za čím som išiel, skrývalo sa vždy za čímsi iným. Zdalo sa mi, že pri troche námahy to pochopím, poznám a odnesiem si to so sebou. No odchádzam zarmútený prítomnosťou vecí, dejov a ľudí, ktorých tvár sa mi nikdy nepodarilo odhaliť.“

A trochu ďalej: „Zdá sa mi, že dieťa prestáva plakať. Zdá sa mi, že zachievajúce sa plachty, stažne a nádeje sa noria do morských hĺbín.“

Všimni ste si, že keď je zle, najprv je veľký plač a potom nasleduje ticho, v ktorom sa štiepajú samé korene? Najviac to vedia vyčítať deti a — zvieratá. Podivná kombinácia, ale je to tak. Tí veľkí si už zvykli. Vedia ich zobuďiť iba mohutné nárazy. Citia iba celkom malé alebo dospelé deti, ktoré nikto neberie vážne. A ony počujú rásť trávu, rozumejú veciam nevyssloveným.

Každý deň, každá hodina znamená veľký zázrak, v ktorom dúfame — nájdeme rozlúštenie záhadu a spoznáme nepochopiteľné. Preto veríme všetkému, čo sa približuje pravde. No niekedy napriek rozumu hádžeme spoznané za chrbát a je nám dobre nemyslieť, prichádzať a odchádzať bez podania ruky, bez obzretia, nenávidieť a milovať bez uvedomenia si dôsledkov, plúť do očí, ktoré nás na okamih umŕtvili a nestarať sa o to, čo bude o hodinu a hneď.

Skúsenosť nás poučila, že na pôloch citov a rozumu sa nedá nič vykonať. Absolútne hodnoty prinášajú zánik, snažíme sa o ich dosiahnutie, vieme, že sú často na dosah — ale... Kto ich má v rukách? Spoznávanie sa — hoci sme nespoznateľní (je krásne, že máme v rukách tento skromný tromf), držíme sa často v strede, hoci vieme, že to nie je najčestnejšie, ale skúsenosť nás... To už vieme. Aj to, že iba deti a zvieratá... Hľadáme istoty. Dnes viac ako inokedy. Vieme, že jedine malé a relatívne pevné veci prinášajú na chvíľu šťastie. Nie sme tu z vlastného rozhodnutia, preto aspoň žime podľa vykrištalizovaných princípov humanity a na základe vlastných síl. Uvedomenie si tohto všetkého je tiež pocitom čohosi pevného v našich rukách. Je to istota? Asi áno. Opäť počujeme plakať deti a ticho za sebou zatvárame dvere.

Trebá žiť.

Supraphon odpovedá

Vydanie Slovenských spevov od L. Galku nám spôsobuje veľa starostí. Pri posudzovaní tohto edičného zámeru sme sami pocítili národnú hrdosť a dobrú vôľu vydať túto zbierku, lebo sme si plne uvedomovali, že predstavuje cenný klenot kultúry nášho národa.

Počítali sme s konkrétnou pomocou hlavného partnera — obchodu a predpokladali sme, že budeme môcť vydať dielo v 2000-kusovom náklade. Akési prvé vytriezvenie sme pocítili pri nahliadnutí z prieskumu, keď nám oznámili sumarizovaný dopyt zo strany knižného obchodu — nahliadka tzv. prvého odberu činila 137 kusov. Potom sme boli nútení, ako sa ľudove vraví, vziať cez ruku do ruky a počítať. Vychádzajú nám veľmi nepriaznivé čísla, ktoré v tomto prípade nemožno nebrať na vedomie. Prosím, posúďte sami:

Dielo má 7 zväzkov, 1 zväzok je pri 100% ideálnom predaji pre nás strato- vý — Kčs 81 000 — pri stanovení maloobchodnej ceny 1 výtlačku Kčs 100. Ak by sme vychádzali s maximalistického predajného výsledku, musel by podnik vynaložiť pri teoretickom predaji všetkých zväzkov stratu Kčs 567 000. Keby sme sa na vec pozerali len trochu pesimisticky, podnik by si vyrobil na sklad 14 000 výtlačkov za maloobchodnú cenu pre 1 výtlačok Kčs 100,—, čo reprezentuje na zásobách Kčs 1 400 000,—.

Tieto čísla uvádzame, aby ste mohli posúdiť, že tu nejde o ľubovôľu jednotlivca, ale musíme i zvážiť, či finančná obeť bude vyvážená praktickým explo- atovaním vynaložených prostriedkov. Napriek týmto faktom počítame ešte s pomocou Matice slovenskej a pripravujeme návrh, aby pre odber tohto národného klenotu zapojila Matica aj svoje členstvo. Potom by sme zhodnotili výsledky subskripčnej akcie a hľadali cesty, aby sme toto dielo predsa len mohli vydať.

Záverom ešte toľko, že nás veľmi mrzí, že sme nemohli splniť podpísanú zmluvu a verte nám, že by všetci pracovníci Supraphonu boli pyšní, keby sme mohli tento titul prezentovať slovenskému národu v našej edícii.

Marcel Hajný,
riaditeľ Supraphonu, Bratislava

Myšlienky

Sloboda je poznaním nevyhnutnosti...
Čo však je tá nevyhnutnosť, ktorá určuje slobodu? Je nevyhnutnosť sa skloniť, keď na srdce mieria hlavne? Urobí toto poznanie niekoho slobodným? Je nevyhnutné zatáť zuby a s chladným, trpezlivým rozumom si hľadať cestu v realite; oslobodí to však niekoho od pocitu poniženia a krivdy na malých zo strany mocnejších?

My, umelci, sme ľudia citu. Zvýšená citlivosť na všetko okolo nás, na radosti i bolesti našich bližných, na krivdy i veľké snahy nás robí tým, čím sme. Politik azda môže s chladným rozumom — nezávisle na cíte — vymýšľať svoje tahy a protitahy na partnerov. Národ však žije a cíti; my v ňom a s ňím. A národ, ktorý nevidí plne na veľkú šachovnicu politického kolbišťa, hľadá predovšetkým ľudský kontakt so svojimi politikmi. Kde tento kontakt nie je, zostáva iba bolesť a zúfalé izolované činy či ľahostajnosť a apatia. Ako nesmierne boľ, keď priatelia, s ktorými sme boli krvou zviazaní, miesto pochopenia a pomoci, ktorú by sme mohli právom očakávať, prídu rozbiť naše cesty pásmi tankov. ba i nezmyselne vyhasiť životy ľudí... Politik to hádam môže pochopiť, vidí v tom ťah, ktorý si žiada protitah, ale ako sa cez túto bolesť preniesie národ, ty, ja, každý z nás? Okolo nás je „Realita“. Žijeme v nej, boríme sa s ňou. Je veľká a všemocná. Stavia pred nás nevyhnutnosti, ktoré sú často nepochopiteľné. Maršál Tito lutoval, že medzi delegátami na zjazde ZKJ postrádal delegácie socialistických krajín, teda i československú. Lutujeme s ňím a boli sme to, i keď vidíme v tom prst „Reality“, ktorá nám bráni stretnúť sa i na tomto fóre so súdruhmi, ktorí prví mali odvahu budovať svoj socializmus i v úplnom osamotení a s ktorými nás viažu putá tradícií.

ného vreleho priateľstva. Kto vie, aké obe- te si ešte bude realita žiadať? Jedno je isté: žiada, aby sme sa oprostili od svojich citov a iba rozumom chápali jej existenciu, pretože cit zraňuje. Clovek, to však nie je iba chladný rozum; je to i horúce srdce, nezlomná vôľa žiť dôstojne a slobodne, ísť svojou cestou, hľadať si svoje kontakty s druhými ľuďmi, mať právo na svoj vlastný život. Rozum, ten vidí i toho druhého utilitarne, vidí, čo s ňím — ako s nástrojom — možno dosiahnuť. Iba rozum a cit v plnej jednote počíta s tým druhým, ako s človekom mne podobným, s jeho radostami, bolesťami, s jeho práva- mi. Realita apeluje na náš rozum. Ako sa v nej bude dať námú socializmu s ľudskou tvárou, keď to ľudské je takto redukované? Nie, nie je to zúfalstvo či bez- nádej, čo diktuje túto úvahu. Čas je ne- istý a predsa cítime veľkú istotu, istotu tých, ktorí žijú v priestore, bohatom na katastrofy, ktorí nejednu katastrofu pre- žili. Istotu tých, ktorí ešte majú svojich politikov, ktorým môžu dôverovať. Spája nás dnes spoločná bolesť a spoločná kriv- da. Ale i spoločná vôľa z toho všetkého vyjsť so vztyčenou hlavou. I keby nám všemocná realita kázala mlčať, sme silní v tom, že všetci budeme mlčať o tom istom. O našej vôli žiť slobodne, o vôli vy- budovať si v našej Československej socia- listickej republike náš socializmus, z našich tradícií, schopností a sídc. Od svojich politikov žiadame, aby ako bojovníci v prednej línii nám to umožnili. Aby sme predsa nemuseli len mlčať a pozerať sa na nevyhnutnosti...

Juraj Pogrešši

Čakáme odpoveď

od festivalového výboru Bratislavských hudobných slávností

V máji už po tretíkrát zahája Bratislavské hudobné slávnosti — po Pražskej hudobnej jari druhú najväčšiu podujatie v Československu. Radi by sme priniesli našim čitateľom podrobné informácie o programe a dramaturgickej zostave festivalových koncertov. Ziaľ, nie je to možné, pretože zatiaľ sme do redakcie nedostali žiadne informácie materiály o tomto podujatí, hoci je koniec marca. Udivuje nás to najmä preto, lebo na stole sa nám hromadia bulletin a propagačné materiály rôznych zahraničných akcií podobného typu, ktorých termín je — neskorá jeseň. V takomto prípade neospravedlňuje prípravný festivalový výbor ani omeškanie v dôsledku známych augustových udalostí. Donekonečna sa nemožno vyhovárať na vstup vojsk Varšavskej zmluvy na naše územie, a teda na organizačné zmätky, ktoré na rôznych úsekoch nášho života v dôsledku toho vznikli. Radi by sme uverejnili odpoveď kompetentných na túto otázku, no ešte radšej — konkrétny program koncertov.

● V dňoch 11. a 12. apríla t. r. bude v Ostrave celoštátny zjazd Československej spoločnosti pre hudobnú výchovu. Program zjazdového rokovania je rozdelený do dvoch častí — odborná konferencia a zjazdu národných organizácií. Úlohou konferencie je upozorniť v prednáškach popredných našich a zahraničných odborníkov na širšie súvislosti hudobnej výchovy a na nové poňatie najdôležitejších typov škôl. Samostatné zjazdy ČSHV a SSHV prerokujú doterajšiu činnosť, schvália nové stanov, zvolia najvyššie orgány Spoločnosti a stanovia hlavné smery ďalšej činnosti ČSHV a SSHV.

● Počas zjazdu ČSHV bude inštalovaná výstavka hudobných nástrojov a pomôcok pre hudobnú výchovu. Okrem výrobných a distribučných podnikov, ktoré budú hlavnými vystavovateľmi, bude časť výstavy venovaná aj vlastnej tvorivosti učiteľov v tejto oblasti.

● Hinako Yamane, japonská sopranistka vystúpila 27. marca t. r. ako hosť v titulnej úlohe Pucciniho opery Madame Butterfly na scéne Tylovho divadla. Patrí k popredným japonským sopranistkám operného a koncertného pódia. V Európe vystupuje v hlavných úlohách svetového operného re-

pertoáru (Traviata, Turandot, Figarova svadba), pričom Madame Butterfly je pre európskeho poslucháča práve v jej podaní najatraktívnejšia.

● Skladatelia Ivan Parík a Július Kowalski sa zúčastnia v USA na festivale súčasnej českej a slovenskej hudby, ktorý poriada Ústav pre súčasnú hudbu v Hardtforte. Paríkovi tu predvedú Sonátu pre klavír a Kowalskému Divertimento pre dychové nástroje.

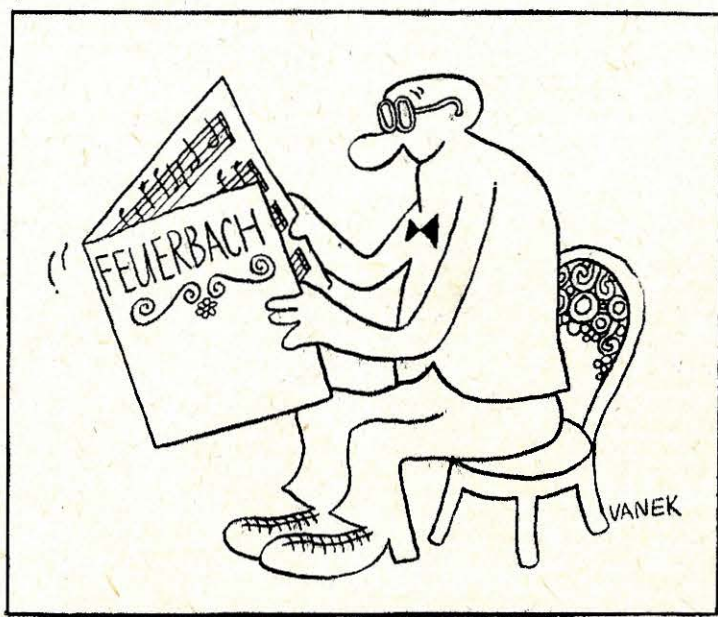
● V dňoch 24. a 25. apríla bude na koncerte Slovenskej filharmónie svetová premiéra skladby súčasného francúzskeho skladateľa Charlesa Chaynesa: Koncert pre organ, sláčiky a bicie. Organový part prednesie dr. Ferdinand Klinda.

● Slovenský komorný orchester sa vráti z 2-tyždňového zájazdu v Belgicku. Vystúpil na 12-tich koncertoch v rámci koncertov, ktoré organizuje Jeunesse Musicale (Hudobná mládež). Ide o výmenné koncerty s Belgickým komorným orchestrom, ktorý príde do Československa v októbri t. r. Zájazd vyvrcholil koncertom v Bruseli pod záštitou čl. veľvyslanectva.

● Národný umelec Ján Cikker bude tohto roku jedným z najhranejších operných autorov. 29. marca uvedie Staats-

theater v Braunschweigu jeho operu Vzkriesenie a 3. apríla to isté dielo uvedie Bühnen der Hansestadt in Lübecku. 22. apríla Stadttheater v Regensburgu bude mať západonemeckú premiéru Jura Jánošíka. 1. augusta bude svetová premiéra Cikkerovej novej opery Hra o láske

a smrti v Bavorskej štátnej opere v Mníchove v rámci tamojšieho operného festivalu. Dirigentom bude Václav Neuman, réžiu bude mať Günther Rennert. Po Mníchove Cikkerovu novinku 12. septembra uvedie operné divadlo vo Wuppertale.

Zvuky domova

Učiteľ Randa tlačil hlavu do dlani. Si šťastný, hovoril si, si úplne, hlboko šťastný. Máš všetko, čo si chceš.

Na dlážke stávali deti hračky zo stavebnice a hneď ich zase s jasotom búrali.

V kuchyni štrngala žena riadom a svokor opravoval rádio, z ktorého vyrážal silný chrapot.

Tvoje šťastie lomoží. Musíš byť silný, aby si ho uniesol, až sa za pár týždňov rozkričí ešte novým plačom a plechovým zvukom vaničky.

Pri dverách zacengalo, žena nazrela do izby a hlási, je tu pán Žďársky.

Pán Žďársky býval vedľa, občas ho bolo počuť, ako hrá na husliach a skladá také smutné melódie.

„Veľmi nerád vyrušujem...“

„Čo si prajete, pán sused?“

Bol v rozpakoch. „Mal by som jednu prosbu, prosím vás, máte práčku?“

„Niečo vyprať?“ povedala pani a pozrela sa na manžela.

„Nie, nie,“ povedal chvatne, „vôbec nie, my sme mali... ja som mal tiež práčku, všakže, ale teraz už nie...“ V ruke mal kufrík.

„Mám tu magnetofón, a keby ste láskavo tú práčku na chvíľu pustili, ja by som si zachytil jej zvuk...“ Zhrbil sa nad kufríkom a začal ho rozbaľovať, akoby chcel odpútať pozornosť od trüfalej žiadosti.

Ale, ale, pán Žďársky sa chce dať na konkrétnu hudbu! Chudák, už mu neprichádza na um žiadna myšlienka, tak začne zostríhovať šumy a hluky!

O chvíľu bolo počuť z kúpeľne tiché vrčanie a pani príbehla za manželom: „To je ale patrón,“ šepkala, „ani sa nedivím, že mu žena utiekla.“

Pán Žďársky otvoril byt a vstúpil do starostlivo upratanej kuchyne. Položil na kredenc magnetofón a stisol gombík. Pás sa roztočil. Potom si sadol vedľa v izbe a nechal dvere pootvorené.

Z kuchyne sa ozval škripot mlynčeka na kávu. Potom bolo počuť jemný cvengot tanierikov a pohárkov a šum vody tečúcej do drezu. Akoby ktosi štrkotal kľúčom v zámke a otváral okno. Hlbokým hlasom znel chod práčky.

Sedel nehybne, oči zatvorené, ruku pod županom na srdci.

Z redakčnej pošty

Do redakcie sme dostali veľmi príjemné prekvapenie v podobe listu z košického konzervatória. Posiela nám ho M. Potemrová a priložila k nemu 161 mien žiakov tejto školy, ktorí sa prihlásili na odber Hudobného života. Ako sama píše, záujem o časopis neprišiel „zo vzduchu“, ale aktívne pomohli aj profesori školy — najmä učiteľka jazyka slovenského (čo je skutočne obdivuhodné). Celý jeden týždeň prebiehal v „znamenitých“ propagáciách Hudobného života“. Teší nás tento záujem a s trochu ľútosťou myslíme na tie desiatky EŠU a odborné hudobné školy, ktoré doposiaľ nielenže neposlali jedinú prihlášku, ale možno ani nezaregistrovali vznik nového hudobného časopisu. Ďakujeme vám, košickí konzervatoristi!

Po prvej burze estrád

Rozpaky z prehliadky

Okolo slovenského estrádného kumštu sa prakticky mlčí. Súvisí to azda s tým, že v centrách masovokomunikačných prostriedkov sa ani neuvádza na scénu. Zato však na vidieku má živnú pôdu — od najmenších tvorivých skupín až po programy s väčším počtom účinkujúcich. Lahko sa potom človeku — žijúcemu v slovenskej metropole — môže stať, že o kvantite a kvalite estrád stratí prehľad. Je však tento únik estrádných programov na vidiek zámerom, za ktorým tkvie snaha rozdávať zábavné slovo a veselú pesničku plným priehrším čo najširšiemu publiku, a či je za ním nezáujem kultúrneho centra, resp. jeho obecnstva podmienený nízkou úrovňou programov tohto typu? Zdá sa, že v jednom i druhom je kus pravdy. Nie to však má byť témou skromného zamyslenia autora.

Začiatkom tohto roku si vzal pod ochranné krídla časť úseku koncertov a estrád Krajského podniku pre film, koncerty a estrády v Bratislave tamojší Mestský dom kultúry a osvety. V druhom marcovom týždni sa nový tútor prihlásil o slovo akciou, ktorá je v našich pomeroch určitým novom. Rozhodol sa predstaviť usporiadateľom z Čiech a Slovenska prierezy programov bratislavských umelcov, účinkujúcich v estrádných programoch pre deti a dospelých. Tak vzniklo veľké predstavenie (skôr maratón), trvajúce vyše jedenást hodín. Poskytlo nefalšovaný obraz o úrovni tejto sféry zábavy z produkcie hlavného mesta Slovenska.

Tažko vynášať v tejto súvislosti jednoznačný ortiel. Pravdou však zostáva, že s úrovňou bratislavského estrádného umenia sme boli po tejto burze — mierne povedané — sklamaní. Nevdojak si človek uvedomuje, že nemáme pre tento žáner autorov, že tu niet režisérskych osobností, ktoré by pomohli slovesným malým formám na nohy, že herecký prejav je často nesmierne trápny a že vlastne máme oblasť umenia, ktorá prakticky nie je v kontexte kultúrneho diania výrazne angažovaná. Nevyčerpateľné kuchynské a posteľné problémy interpretujú herci ako najsamozrejmejšiu súčasnosť, ako čosi, po čom nás dívák túži, ako niečo, čo ho — nebodaj — riadne pozabáva a možno i poučí. Smutný je pohľad na „zaslúžilých“ estrádnikov, ktorí sú stále v zovretí manier z prvých rokov svojej kariéry. Hrozne pôsobi, ak herec nepozná materinskú reč tak, ako mu to „zákon“ prikazuje, keď dokonca nie je schopný artikulovať, šuše, „brebece“, a je pritom hrdý na svoju prácu, nevedomujúce si pri svojej svätej naivite, že je vlastne trápny a zrelý na zastavenie umeleckej činnosti. A na burze bolo takýchto prípadov niekoľko. Skutočne — iba zopár herecov z mladšej generácie si zasluhuje absolútorium estrádnika s progresívnym poňmaním svojej práce, istou dávkou zaangażovanosti a zásobou výrazových prejavov moderného herectva. Tu mi však prichádza na um kacírka myšlienka, kedy vlastne naše umelecké školstvo hodlá obrátiť svoju pozornosť aj na výučbu malých javiskových foriem — už len preto, že táto oblasť potrebuje fundované posily ako soľ...

Podstatne vyššou bola úroveň spevákov a inštrumentálnych telies. Tatjana Hubinská, Edita Sláviková i Miroslav Ličko dokázali, že sú schopní ďalšieho vývoja, že ich prejav (najmä Hubinskej) nadobudol zrelosť vo výraze i v pohybovej kultúre. Takisto aj inštrumentálne skupiny držia krok so súčasným trendom. Za najmarkantnejší možno označiť výkon Comba Petra Vereša, ale i Black and Whitu a ďalších.

Burza novej agentúry bola prakticky prvou prehliadkou, poskytujúcou komplexný obraz o stave estrádného umenia v Bratislave. Pocity z nej sme si odnášali neúrekom, i keď tých nepríjemných bolo viac. Je treba veľa naprávať, zušľachťovať a skultúrovať. Žiaľ, nie je to ľahké a pri dnešnom stave niet ideálneho riešenia. Do celej tejto oblasti ako keby sa vniesol pocit sebauspokojenia. A ten sa ešte nikomu nevyplatil. Peter Chvojka

COMBO BLACK AND WHITE so speváčkou Zuzanou Timkovou sa predstavil na 1. burze estrád v bratislavskej Tatra revue. Snímka: A. Šmotlák

Premiéra bude na Lýre

Porota odborníkov vybrala dvadsaťštyri piesni pre štvrtý ročník Bratislavskej lýry. Spolu sa prihlásilo do skladateľskej súťaže 347 českých a 77 slovenských piesní. Na Lýre si vypočujeme tieto novinky slovenskej tanečnej hudby:

- Nádej (I. Horváth — I. Úradník)
- Ktosi prosí (I. Horváth — I. Úradník)
- Aký je prázdny tento dom (T. Šebo-Martinský — J. Turan)
- Jednu lásku vraj mám (E. Bakytká — I. Fischer — T. Janovic)
- Bláznivá dievča (I. Bázlik — J. Čizmár)
- Daj povel, páni! (J. Laifer — A. Karšay)
- Roztvorili sa nebesá (I. Vašica — V. Hlaváček)

Soul je čierny

Čo je to soul? To slovo možno ťažko preložiť. Soul patrí do slovníka amerických černochoch, „Soul-Brother“ znamená čierny súkmeňovec, brat. Pod slovom „Soul-Feed“ sa rozumie pokrm, ktorý majú radi najmä ľudia farebnej pleti. Všetko nasvedčuje tomu, že by bolo azda lepšie povedať „čierne hudba“ alebo „čierny beat“ namiesto soul, pretože všetko v tejto hudbe je čierneho pôvodu. Jeho pramene treba hľadať v bluese, v džeze a v spirituáli. Otcou soulu je Ray Charles, jeho ďalšími predkami Bessie Smith, Dinah Washington, Mahalia Jackson, Joe

Televízna HIT-PARADA

1. ÚSVIT (sp. M. Krištofovič) — 10 953 hlasov
2. TIE DNI (sp. A. Tichá) — 9112 hlasov
3. POĎ SO MNOU (sp. E. Kostolányiová) 7818 hlasov
4. VŠETKY ZVONY SVETA (sp. E. Sepešiová a Z. Kolínska) — 6444 hlasov
5. DAJ MI ZABUDNÚŤ (sp. L. Babuchňová) — 4713 hlasov
6. ZLATÝ KOLOVRÁTOK (sp. Z. Sychra) — 2876 hlasov
7. PRÍDE MÁJ (sp. H. Pazeltová) — 2698 hlasov
8. SMIECH A DÁŽD (sp. V. Csino) — 2071 hlasov

ZÁRODOK TELE-POP-KLUBU?

Naši interpreti populárnych piesní nie sú na televíznych obrazovkách zriedkavými hosťami, ba vyskytujú sa aj hlasy, ktoré tvrdia, že sú tam až príliš často. Najmenej toľko hlasov však tvrdí, že pesničky by na obrazovke malo byť ešte viac. Televízia teda nikdy nevyhoví každému. Zastúpenie populárnej hudby na obrazovkách však úzko súvisí s jej úrovňou a s kvalitou interpretáciou. Určite menej bude takých hlasov, ktoré chcú znížiť podiel pesničiek na obrazovke, ak všetko čo sa na nej zjaví, bude kvalitné po každej stránke — hudobnej, interpretačnej, choreografickej i režijnej.

Býva zvykom, alebo azda aj pravidlom, že takmer všetky nedostatky ktorejkoľvek pesničky diváci automaticky zvalujú na interpretov. Ich vidia, ich počujú, oni sa stávajú hromozvodom dobrého, ale najviac zlého. Speváci si však neraz priznávajú, že im pesnička „nesedí“, a spievajú ju len preto, aby sa nepovedalo, že v televízii už dospievali. Sympatická je preto snaha Vysielania zábavných programov bratislavského televízneho štúdia, ktoré pozýva všetkých interpretov, textárov a aranžérov populárnych piesní na malú burzu pesničiek. Čakajú ich tu rôzne gramofonové a magnetofonové pásy s nahrávkami najnovších svetových hitov, z ktorých si každý vyberá podľa svojho vkusu — speváci pesničky, textári texty. Pri dobrej hudbe, pochopiteľne, sa oveľa lepšie vytvárajú alebo dotvárajú priateľské vzťahy, lepšie sa riešia vážne i veselé problémy. Na čítanie veľa času už ani neostane, ale aj tak si každý rád prelistuje obrázkový hudobný časopis, žiaľ, zatiaľ len zahraničný. Niekoľko minút sa však predsa len uslo aj na pár viet k samotnému stretnutiu:

▲ MARCELA LAIFEROVÁ: Zažila som tu celkom príjemné chvíle, budem sem preto chodiť aj vtedy, keď nebudem spievať.

▲ HANA LAŠSOVÁ: Som tu prvýkrát, ale ukážem sa viac razy. Chcem sa nie-

HOVORÍ SA O NICH

Williams. Pre svoj sú typické drsné hlasy, atmosféra plná napätia. (Nepostrádateľné trúbky, pozaun, saxofón, gitara a organ, ktoré privádzajú do varu poslucháčov.) Rytmus a zasa rytmus — a nie na poslednom mieste texty (pretože soul rozpráva o živote, aký skutočne je — bez ružových okuliarov).

Americké hit-parády sa oproti európskym už dávno zmenili — sú piné soulu. A v súvislosti s ním zvučné mená hviezdy ako Supremens, Donnie Warwick, Stewie Wonder, James Brown, Jimi Hendrix, The Temptations, The Four Tops atď. No kráľovnou a najlepšou speváčkou soulu je Aretha Franklinová.

Hovorí sa o nej len v superlatívoch. Má 26 rokov a v priebehu dvoch rokov sa predalo 15 miliónov gramofonových záznamov. Také niečo sa ešte žiadnej speváčke na svete nepodarilo.

Je výborná klaviristka. Hrá džez a dokonca sa hre na klavír chcena venovať. Chcela by — keď sa jej už nebude chcieť spievať — hrať na klavír v džezovej kapele.

Prečo teda dala prednosť spevaniu? Jedného dňa na pohrebe svojej tety počula spievať pieseň „Peace in the valley“ (Mier v údolí). Vtedy si zaželala stať sa speváčkou. Mala 11 rokov. O rok neskôr už spevala sólo v kostole. Bolo to v Detroit, v kostole New Bethel Baptist Church. Jej otec tam bol pastorm. K jeho ovečkám patrili Diana Ross, Smokey Robinson, The Four Tops. Aj Mahalia Jackson chodievala do ich domu, lepšie povedané do ich brlohu (to Aretha Franklinová zdôrazňuje) na Jam-Sessions. Aretha sedela učupená v kúte a načúvala.

Na otázku, kde získala hudobné vzdelanie, hovorí: Na ulici, vo sve-

te; jej otec mal „putovný kostol“, chodil s ním z dediny do dediny, z mesta do mesta.

Potom sa jej ujal manager Joe Kind z New Yorku. Zo začiatku nemala úspech, iba keď podpísala zmluvu s firmou Atlantic. Vtedy sa začali „zlaté časy“ a začali sa sypať zlaté platne. Aretha Franklinová ich má zatiaľ deväť.

Jej otec bol chudobný ako kostolná myš. Teraz má Aretha peniaze a slávu, 12-izbový byt a všetko, čo si zažlada.

— „Je to príjemné mať veľa peňazí. No na to si človek zvykne. Oveľa príjemnejšie je zadostučinenie, že nemusíš nikoho o nič prosiť. Neviete si predstaviť, aké je ponížujúce cestovať s prázdnyim žalúdkom z dediny do dediny! Preto, že mám inú farbu pleti! Život mi veľmi ublížil, mám iba 26 rokov, no cítim sa, ako keby som mala 60.“

Aretha Franklinová je pri nahrávaní v štúdiu fantasticky disciplinovaná. Veľa fajčí, drží cigaretu v ruke, aj keď nahráva. Dokáže bezchýbne nahrat nový titul za 10 minút. Jej prejav je veľmi sugestívny. Doslova berie dych — celá sa ponára do rytmu hudby. Jeden novinár o nej povedal: o Arethe Franklinovej sa nedá povedať, že sedí — ona sedí na tróne ako kráľovná celý svet je pri jej nohách. Má na to konečne právo — veď je kráľovnou soulu.

Natíska sa otázka: čím to je, že soul sa dostal do popredia záujmu producentov a majiteľov gramofonových spoločností a že konkuruje beatovej hudbe? Azda najlepšie na to odpovie reklama: Soul je najčernejšia hudba, aká kedy existovala — soul je rytmus, ktorý ide pod kožu — soul je odpoveď na beat.

Zo sveta pop-music

● Populárna Mireille Mathieu získala Zlatý kľúč za rok 1968. Udeľuje ho každoročne francúzska verejnosť najlepšiemu televízne mu speváčkovi alebo speváčke.

● Speváčka Lulu je popri Petule Clarkovej jediná Angličanka, ktorej sa podarilo preniknúť na prvé miesta v rebričku ame-

rických hit-parád. Veľa sa o nej hovorí v súvislosti s „beatovým sobášom roka“ — Lulu a člen skupiny Bee Gees — Maurice Gibb sú mladomanželiami.

● Rita Pavone vystupuje ako hlavná predstaviteľka muzikálu „Dnes večer s Ritou“. Podpísala zmluvu na jeden a pol roka. Jej partnerom je jej manžel Teddy Reno.

● Jimi Hendrix kúpil svojej priateľke Cathy Etchinghamovej v Londýne dom, ktorý kedysi patrila skladateľovi Georgovi Friedrichovi Händlovi.

● Tom Jones spolu s inými zvučnými menami show-business založil firmu „Management Agency Music“; táto akciová spoločnosť má za cieľ nahrávať gramofonové platne, robiť reklamu spevákom, objavovať nové talenty atď.

● Mnohí športovci sa popri športe (alebo po skončení aktívnej činnosti) venujú spievaniu. Ale býva to aj naopak — speváci sa venujú športu. Do prvej skupiny možno zaradiť napr. Tony Sallera, Hans-Jürgen Baumera; aj Jean-Claude Killy sa vraj dáva na show-business. Ako príklad pre druhú skupinu možno uviesť mladú francúzsku speváčku France Gall. Poznáme ju ako víťazku Eurovíznej súťaže (vyhrala s piesňou Vosková bábika). V poslednom čase sa veľmi intenzívne venuje tenisu.

● Boli raz dvaja bratia, ich priezvisko bolo Mc Cartney. Starší z nich — Paul — patrí do skupiny Beatles, jeho mladší brat Michael sa stal holičom. Ale nechal holičstvo holičstvom a dal sa tiež na spievanie. Založil skupinu The Scaffold a prijal pseudonym Mike McGear (aby si hádam niekto nemyslel, že chce využiť slávu svojho brata). The Scaffold je trio — John Gorman, Mike McGear a Roger McGough. Na úspech čakali tri roky, ale napokon prišiel — zásluhou piesne Thank a very much. V Anglicku tejto skupine predpovedajú veľkú kariéru.

čo naučiť a potom spolupracovať i s televíziou. Dúfam, že sa mi podarí spievať v Malej hit paráde, do ktorej som si vybrala pesničku. Boris Droppa mi sľúbil, že k nej napíše text.

▲ MIROSLAV LIČKO: Televízne piaty pri populárnej hudbe sú výbornou myšlienkou, lebo mám tu možnosť vybrať si pesničku podľa vlastnej chuti. Ak si vyberiem zle, nebudem sa mať na koho vyhovárať.

▲ PETER SEDLÁK: Je to výborný spôsob spolupráce s Vysielaním zábavných programov bratislavského televízneho štúdia. Škoda len, že by som sa v Košiciach, a teda že sa na týchto stretnutiach nemôžem zúčastňovať pravidelne. Teraz som bol v Bratislave len preto, lebo som nahrával pre rozhlas známym Dúškov šláger Dedinka v údolí.

▲ BORIS DROPPA: Pre toho, kto má dobrý nos — je to prínos. Zásluhou Miroslava Lička — žiadna panika. Nápadne nenápadná myšlienka, len aby prežila svoj zrod.

Telepiatky pri populárnej hudbe svoj zrod naozaj ešte len prežívajú. Bude to súčasne zrod televízneho pop-klubu? Na to si možno ešte nejaký čas počkáme, ale dúfajme...

Michal Buzoga

LEONARD BERNSTEIN

HUDBA a FILM

V Kalifornii existuje miesto, ktoré nie je zaznamenané na nijakej mape a je známe pod menom Horný Dabing. Nie je to okresné mesto, ale jednoducho veľká miestnosť na treťom poschodí budovy zvukového oddelenia v ateliéroch filmovej spoločnosti Columbia — miestnosť, kde sa dáva dohromady zvuk a obraz, kde sa obe zložky vyrovnávajú a synchronizujú. A čo je ešte dôležitejšie v tejto miestnosti sa zjednocujú a upravujú rôzne zvukové záznamy, z ktorých nakoniec vzniká výsledný komplex zvukov. Počúvajú ho milióny divákov v kinách — inými slovami, tu sa „dabuje“ do obrazu záznam dialógov, záznam hudby a záznam zvukových efektov. Traja tichí, dôstojní, úžasne šikovní páni sedia pri troch oddieloch obrovského prístroja vo forme stola — pripomína to súdny tribunál — a obsluhujú množstvo ciferníkov, vypínačov a gombíkov, ktoré sa nevyrovnajú ani zariadeniu šialeného vedátora z kreslenej grotesky. Vedúcim týchto troch čarodejníkov je **Dick Olson**, pravý génus, zasluhujúci chválu tak za svoju presnú prácu, ako aj za svoju nevysvetliteľne pokojnú rozvahu, ktorú zachováva aj za mimoriadne náročných okolností. On i jeho spoločníci majú pred sebou obrovské plátno, ktoré vyplňuje celú vzdialenú stenu a za ktorým sú ukryté obrovské reproduktory, stereofonické, monaurálne, binaurálne a iné.

Dick Olson a jeho čarovanie vzbudzuje vo mne obdiv plný posvätnej hrôzy, aký som často pozoroval u literátov,

ešte v tomto štádiu nik (okrem skladateľa) ani nepomyslel na to, akým štýlom pôjde dokopy hudobná kulisa.

Tieto príkazy, ktoré sa zdánlivo navzájom potláčajú, vychádzajú z celého radu kresiel za Olsonom, v ktorých sedia vedúci výroby, režisér, skladateľ, hlavný redaktor a strihači hudby; každý z nich sa domnieva, že o filme, ktorý sa má dabovať, vie všetko, každý má iné pripomienky, ako dosiahnuť najlepšie výsledky, a každý cíti neodolateľnú túžbu vysloviť tieto pripomienky nahlas. Myslite, že čo nevidieť odvezú jačiacieho Dicka Olsona do najbližšieho blázince, ako by sa dalo právom očakávať? Nie. Ticho načúva, potom sa pokojne nakloní nad čudné bludisko ciferníkov, vypínačov a gombíkov, pár tuctov ich otočí, zastrčí a stlačí — a za niekoľko minút zmieša playbackom všetky protikladné prvky do čarodejného elixíru, ktorý poskytuje presne to, čo každé jednotlivé kreslo žiadalo!

Íde o film spoločnosti Columbia **On the Waterfront** z výroby skupiny Elia Kazana, v Kazanovej réžii; vedúci výroby S. P. Eagle. (Vysvetliť toto všetko, to je na mňa veľa: citujem z titulku a sám som len autorom filmovej hudby). Keď mi prvýkrát predviedli hrubý zostrih filmu, javil sa mi po stránke režijnej ako majstrovské dielo, a pokiaľ ide o stránku hereckú, zdalo sa mi, že Marlon Brando podáva najvyšší výkon, aký som kedy od neho videl a tým je povedané veľa. Bol som taký nadšený, že som prijal ponuku, aby som zložil filmovú hudbu, hoci som až dovtedy všetkým podobným návrhom odolával, pretože pre skladateľa je z hudobného hľadiska neuspokojivé písať skladbu, ktorej hlavnou prednosťou má byť nevtieravosť. Najlepšou filmovou hudbou je vraj tá, ktorú nepočujú. Aspoň nie vedome. Ak ju je počuť, tak s ňou čosi nie je v poriadku: prekáža, už to nie je hudobná kulisa. To je pre skladateľa naozaj málo povzbudivé. Ale všetky podobné myšlienky sa utopili v mori vzrušenia, ktoré sa ma zmocnilo, keď som film prvý raz videl. Počul som hudbu už prítom, keď som sa díval; to mi stačilo. A talentované ovzdušie, čo z tohto filmu vyžarovalo, to je

ma teda pustili do dabovacieho štúdia, mohol som aspoň zostríť zdánlivý boj. Dovtedy som sa už tak pohrúžil do všetkých podrobností partitúry, že sa mi hudba zdala hádam najdôležitejšou súčasťou filmu. Musel som si stále pripomínať, že v skutočnosti je to najmenej dôležitá súčasť: že riadok hovoreného slova prehušený hudbou je riadok stratený, a teda veľká strata pre film, zatiaľ čo takt hudby úplne zaniknutý pod rečou je len stratený takt hudby, a stratu pre film znamená nemusí. Znovu a znovu som si opakoval túto malú zásadu ako dobrý žiak Couého, kedykoľvek som sa pristihol, ako hájim nejaké to svoje milované **ges**. Niekoľkokrát dospeli všetci k rozhodnutiu, že sa celý kus hudby z filmu vyradí, pretože zdánlivo „zovšeobecňuje“ citovú náplň scény, zatiaľ čo režisér si želal, aby sa scéna „zobrazila v podrobnostiach“. Niekoľkokrát umlčali hudbu, ktorú som si predstavoval ako skladbu so začiatkom, stredom a záverom, sedem taktov pred koncom. To, pravda, vyvoláva v skladateľovi pocit márnosti, a je to do zbláznenia. Ale robia sa aj horšie veci. Vo filme **On the Waterfront** je napríklad jemná, cudná milostná scéna medzi nevyrečným hrdinom a zdráhavou hrdinkou; odohráva sa na streche medzi vŕkajúcimi holubami. Scéna bola len úsporne podložená textom a súv nejdĺh kazanovské pauzy medzi vetami — zdalo by sa, že je to ideálne miesto, na ktorom môže prevziať iniciatívu skladateľ. Navrhol som, že k tejto scéne napíšeme ľúbostnú hudbu, ktorá bude spočiatku plachá, potom s rastúcou tristanovskou intenzitou dospie k veľkému vyvrcholeniu. Toto vyvrcholenie zaplaví scénu a plátno a dokonca utopí aj posledné prozaické zvyšky dialógu. Vyzerali asi takto:

„Dáš si so mnou pivo?“
(Veľmi dlhá pauza.)
„M-hm.“

Tu mala hudba skutočne rozprávať príbeh, a Kazan s ostatnými nadšene súhlasil a rozhodol, že sa to tak urobí, skôr než sa vôbec napísala jediná nota. Tak sa to teda napísalo, inštrumentovalo, nahralo.

Lenže potom sa Kazan v Hornom Dabingu rozhodol, že sa jednoducho nemôže vzdať toho nevyslovne posvätného zamrúčania, ktoré vydáva Brando na konci; podľa jeho názoru to boli hádam najvýrečnejšie dve slabiky z celého scenáru. A čo sa stalo s hudbou? Keď stúpa k veľkému vyvrcholeniu, keď sa téma dvíha vyššie a vyššie, keď sa k slávikom a dreveným dychovým nástrojom pridávajú plechy a bicie — otočí sa tými všemohúcimi potenciometrami a zvuk sa pomalom dychovým vytráca. Z hudobného stanoviska je to samozrejme smiešne: pre akési zamrúčanie sa zmierňuje napätie na plátne presne o toľko, o koľko vzrastá v mojej zbitej duši.

Takéto veci sa teda niekedy dejú v Hornom Dabingu; lebo nedá sa predvídať, ako to bude vyzeráť, keď sa v otriasajúcom hrnote dabovacieho štúdia po prvý raz spolu stretne hudba, dialóg (včítane mručania), zvukové efekty a obraz.

A tak skladateľ sedí prítom, protestuje zo všetkých síl, ale nakoniec prijíma, hoci s ťažkým srdcom, nevyhnutnú stratu poriadneho kusa svojej partitúry. Všetci sa ho snažia utešovať: „Veď z toho môžete kedykoľvek urobiť suitu.“ Slabá útecha. Je to v prospech filmu, opakuje si ľahostajne; je to v prospech filmu.

A keď sa to vezme tak alebo onak, majú vlastne pravdu. Rozhoduje film ako celok; a skladateľ ho nesmie posudzovať ako skladateľ, ale ako dramatik. Potom mu prináša veľa uspokojenia: skladateľ vidí, ako hudba pomohla vzájomnému prelínaniu rozdielnych ovzduší, dala filmu súvislosť, alebo mu pridala nový rozmer tým, že rozpráva nevyslovený vnútorný príbeh otvorene v dialógu alebo v hereckej akcii. Lebo hudba, rozumne prispôbená k filmu, môže ho naplniť svojím vlastným teplym dychom, zatiaľ čo jediný zbytočný takt hudby môže filmu vážne uškodiť. Ale strata tohto taktu je taká bolestivá a skladateľ oň vždy tak ťažko bojuje!

Pritom všetkom sedí Dick Olson a jeho pobočníci ticho nad svojim bludiskom ciferníkov a trpezlivo čakajú, až sa generáli v kreslách dohodnú. Keď zrazu naša práca uviazla zvlášť tvrdošijne na mŕtvom bode, našli sme si lopetu a dali sme si štvrťhodinku hádzanej, aby napätie povolilo — pravda, dávajú sme stále pozor, aby sme netrafili do plátna od firmy Harry Cohn, za päťtisíc dolárov. Potom sme sa predsa len akosi dohodli.

Pri príležitosti návštevy Viedenskej filharmónie v New Yorku odovzdal dirigent tohto hudobného telesa Karl Böhm (na snímke vľavo) dirigentovi Newyorskej filharmónie Leonardovi Bernsteinovi (na snímke uprostred) vysoké vyznamenanie Viedenskej filharmónie — Čestný prsteň. Snímka: ČTK—UPI

keď videli pri práci hudobného skladateľa. „Ako viete, aké bodky a čiarky máte napísať na ten linkovaný papier? Ako môžete predvídať, že budú tak alebo onak? Ako to viete, že jeden zhluk bodiek vo mne vzbudí bolesť alebo napätie, a iný zase vyvolá dojem slávnostného jasu?“ Všetci Olsonovia sveta uskutočňujú černejšiu a tajomnejšiu mágiu (aspoň mne sa tak zdá), a to podľa veľmi špeciálnych a navzájom si odporujúcich príkazov. Napríklad môžu dostať pokyn, aby v podvedomí diváka udržovali pouličný hluk veľkomesta, ale tak, aby si divák prítom uvedomoval šum vetra a vln, nesúci sa do veľkého, takmer prázdneho chrámu cez ten pouličný hluk. A medzi tým má byť striedavo počut škríp potpedálov detského bicykla, zahýbajúceho okolo kostola a rozhovor dvoch osôb, čo náhodou zablúdili do chrámu. Z rozhovoru sa, pravda, nesmie stratiť ani slovo a súčasne musia hlasy vzbudzovať nejasnú ozvenu, aká sa spravidla ozýva v takomto prázdnom priestore. A to

práve to ovzdušie, v ktorom hrozne rád pracujem a spolupracujem. Odvtedy som videl film asi päťdesiatkrát, po častiach alebo vcelku, a vždy na mňa pôsobil rovnako silne. Deň čo deň som sedával pri premietačke, púšťal som si kópiu dopredu i späť, meral som na stopy dĺžku partíí, ktoré som si vybral na zhudobnenie, prepočítaval som stopy na sekundy podľa matematického vzorca, sám som si vymýšľal a zapisoval narážky a heslá; a vždy som sa pri tých istých slovách rozplakal a pri tých istých gestách rozosmial. Tak to šlo stále, kým som komponoval, inštrumentoval a nahrával. Ale v Hornom Dabingu som už ani neplakal, ani sa nesmial. Pretože Horný Dabing znamená vážnu prácu.

Mal som to šťastie, že ma pustili na každé dabovanie. Obvykle sa vraj skladateľova práca končí nahrávkou. (Iný hollywoodsky vtíp hovorí, že skladateľ by mal pozorne počúvať svoju hudbu pri natáčaní, pretože sa môže stať, že potom ju už nikdy nebude počuť.) Keď

HUDOBNÝ ŽIVOT — dvojtyždenník. Vydáva Ministerstvo kultúry SSR vo vydavateľstve Obzor v Bratislave. Vedie redakčná rada: dr. Peter Faltník (predseda), Marián Jurík (šéfredaktor), Terézia Ursínyová (redaktorka), prom. hist. Nada Földváriová, Juraj Hatrík, prom. hist. Nada Hrkčková, dr. Ivan Stanislav, Ivan Uradník. Technický redaktor Vojtech Solčanský. Tlačia Západoslovenské tlačiarne, n. p., závod 2 v Nitre, Rg. č. RS 8261/68. Adresa redakcie: HUDOBNÝ ŽIVOT, Bratislava, Volgogradská 8, tel. 517-13. Administrácia: Vydavateľstvo Obzor, Bratislava, Čs. armády 29/a. Inzertné oddelenie: Bratislava, Gorkého 17. Rozširuje PNS. Cena jedného výtlačku — 2.— Kčs